

FISCAL POLICY AND ECONOMIC GROWTH: COMPLEX REVIEW

Rudolf Macek¹

Abstract

Due to elementary state's function the existence of taxes and government spending is in developed countries inevitable. Government spending and taxes settings are key for the nature of fiscal policy. Fiscal policy as a key part of economic policy can have a significant influence on economy. This impact can be perceived through taxes, government spending and public debt existence. These elements are at the centre of discussions not only among economists, but also at the general public. There exist several studies which deal with the issue of fiscal policy elements impact on economic growth or economy. In many cases this influence can be inconsistent and it must be set in a broader context. Therefore, the aim of the article is to provide complex review of fiscal policy and economic growth interaction, which will present the theoretical background for further author's research. From the paper it is evident, that (1) impact of taxes depends on distortion effects, (2) results of government spending impact are connected to their structure, (3) impact of public debt is negative and the most harmful is debt in foreign currency. Further research will be based on interaction of all fiscal variables with connection to updated World Tax Index.

Keywords

Fiscal Policy, Economic Growth, Taxation, Government Spending, Public Debt

I. Úvod

Hospodárska politika. Na jednej strane teoretická disciplína, na druhej strane praktický prístup štátu k danej ekonomike. Mnohými ekonómami považovaná za absolútne najdôležitejší prvok riadenia štátu. Pri uvažovaní hospodárskej politiky ako teoretickej disciplíny sa opierame predovšetkým o ekonomickú teóriu; praktický prístup štátu predstavuje zámernú, systematickú a praktickú činnosť štátu s cieľom ovplyvnenia situáciu v ekonomike (Kliková, Kotlán a kol., 2019).

Hospodárska politika zastrešuje komplexne systém všetkých hospodársko-politických rozhodnutí, ktoré sa v ekonomike daného štátu realizujú. Je potrebné uvedomiť si, že konkrétne nastavenie atribútov jednotlivých hospodárskych politík ovplyvňuje plnenie všetkých cieľov hospodárskej politiky. Vybrané spektrum ekonomických cieľov je zastrešované fiškálnou politikou. Fiškálnu politiku môžeme zjednodušene chápať ako praktické a cieľavedomé využívanie daní a vládnych výdavkov v snahe o stimuláciu predovšetkým ekonomického vývoja. Je potrebné uvedomiť si, že ekonomický vývoj a najmä ekonomický rast patrí medzi kľúčové fragmenty predstavujúce základy každej prosperujúcej spoločnosti. Bez ekonomického rastu by nebolo možné plniť ciele spoločenské či vrcholový cieľ hospodárskej politiky, t. j. maximalizáciu spoločenského blahobytu.

Funkcie fiškálnej politiky je možné vnímať práve prostredníctvom existencie konkrétnych nastavení fiškálnych nástrojov. Medzi týmito nástrojmi je potrebné hľadať optimálne nastavenie tak, aby dochádzalo nielen k stimulácii ekonomického rastu, ale aby táto stimulácia bola dlhodobou udržateľná.

Existenciu daní je možné odôvodniť nutnosťou financovania verejných výdavkov. Tie sú v mnohých vyspelých krajinách garantujúcich určitú úroveň zdravotnej a sociálnej

¹ PRIGO University, V. Nezvala 801/1, 73601 Havířov, Czech Republic. E-mail: macek@prigo.cz.

starostlivosti vnímané ako samozrejmosť. Z tohto zjednodušeného pohľadu je možné vnímať verejné (vládne) výdavky a dane ako dve nádoby so spoločným dňom. Dopad daní je vnímaný spravidla negatívne, vplyv výdavkov na rast pozitívne. Avšak je nutné rozlišovať, resp. kvantifikovať mieru tohto dopadu a rozšíriť fiškálnu politiku aj o verejný dlh. Hlavný dôvod tejto skutočnosti spočíva v tom, že niektoré krajiny kryjú financovanie svojich výdavkov deficitom. Vyššie menované tri základné fiškálne atribúty disponujú výrazným potenciálom determinovať dlhodobu udržateľnú ekonomický rast, a teda aj prosperitu každej spoločnosti.

Cieľom tohto príspevku je poskytnúť komplexný prehľad interakcie fiškálnej politiky a ekonomického rastu, ktorý bude predstavovať teoretickú základňu ďalšieho výskumu autora.

Tomuto cieľu je podriadená aj štruktúra príspevku, kde v druhej časti je komplexne rozobraná interakcia daní a ekonomického rastu, za ktorou nasleduje dopad vládnych výdavkov na ekonomický rast a tretia kapitola je venovaná vplyvu verejného dlhu. Posledná kapitola predstavuje záver.

II. Dane a ekonomický rast

Históriu daní je možné datovať v súvislosti so vznikom modernej histórie ľudstva. Je potrebné uvedomiť si, že s určitou podobou daní sa budú ekonomickí agenti stretávať stále. Súvisí to so zabezpečením verejných statkov a služieb, resp. so základnými funkciami štátu. Napriek tomu, že dane predstavujú primárny zdroj financovania verejných výdavkov (mimo deficitné financovanie) sa na spôsobe, miere či rozsahu zdanenia vedú neustále polemiky. Súvisí to práve s potrebou financovania verejného sektoru, kde aj mnohí ekonómi a politici vedú rozsiahle debaty a polemiky nad jeho rozsahom, resp. nad mierou aktívnej účasti štátu.

Správne definovanie, resp. vymedzenie pojmu daň je veľmi problematické. Engliš (1924) definoval dane ako príspevky súkromných hospodárstiev, ktoré sú nariadené verejným zväzkom a sú určené k úhrade ich správy, resp. ako príspevky pre subsidiárnu úhradu verejnej správy podľa únosnosti poplatníkov (Engliš, 1929). OECD (2014) definuje dane ako povinné, nenávratné platby v prospech verejného sektoru nezaložené na protihodnote, pričom nenávratné sú v zmysle, že úžitok, ktorý vláda poskytuje poplatníkovi nie je v ekvivalentnej proporcii k jeho platbe.

Od publikovania daňových kánonov Smitha (1776, ed. 1958) sa podstata daňových princípov (tj. požiadaviek na daňový systém) výrazne nezmenila. Je ich možné agregovať do skupín (1) princíp spravodlivosti; (2) princíp efektívnosti; (3) princíp daňovej istoty.

Daňovú spravodlivosť je možné v zjednodušenej forme vnímať prostredníctvom skutočných dopadov daní na ekonomické subjekty, pričom splnenie tohto princípu spočíva vo voľbe správneho kritéria a vhodnej daňovej základne reprezentovanej nielen dôchodkom, ale napr. aj majetkom či spotrebou (Richardson a Hildreth, 1999). V rámci daňovej efektívnosti hodnotíme dopad zdanenia na správanie sa ekonomických agentov a na trhovú mechanizmus. Opätovne, zjednodušene povedané, dane by nemali modifikovať rozhodovanie subjektov o alokácii finančných prostriedkov, resp. meniť ich preferenčný rámec (Auerbach a Hines, 2001). Daňová istota, ako tretí princíp, predstavuje významný predpoklad efektívneho plánovania disponibilných zdrojov (Kabinga, 2015). V súčasnej dobe existuje snaha ekonómov o modelovanie dopadu právnej, resp. daňovej neistoty na ekonomický rast, vid' napr. Kotlán, Němec a Machová (2019) resp. snaha o meranie daňových kánonov (Machová, Kotlán a Skalka, 2018). Ignorovanie významu vyššie uvedených daňových princípov môže viesť k chybným záverom rovnovážnych modelov hodnotiacich daňovú incidenciu (dopad).

Pri kvantifikácii vplyvu daní na ekonomický rast je možné uviesť viaceré štúdie napr. Barro (1990), King a Rebelo (1990), resp. Dar and Amirkhalkhali (2002). Tieto štúdie

poskytujú nielen teoretické vymedzenia vplyvu daní na ekonomický rast, ale aj empiricky dokazujú negatívny vzťah medzi daňovými výnosmi (daňami) a ekonomickým rastom.

Vplyv individuálnych typov daní na ekonomický rast je hodnotený napr. v štúdiách Arnold (2008), Szarowska (2010), Xing (2011). Všetky tieto štúdie sa spravidla zhodujú na skutočnosti, že dopad zdanenia závisí na miere distorzie jednotlivých daní, pričom dopad dôchodkových daní je spravidla významnejší ako v prípade spotrebných či majetkových daní.

Prečo je potrebné zaoberať sa zdanením korporácií? Dubravská et al. (2015) a Czarniewski (2016) považujú efektívne fungujúce podniky za nevyhnutnú podmienku fungovania ekonomického systému. Chládková (2015) konštatuje, že tieto podniky, resp. korporácie čelia v súvislosti s globalizačnými a integračnými pohybmi silnej konkurencii, ale zároveň majú množstvo nových možností pre ich rozvoj. Matei a Parvu (2009) považujú podnikateľskú činnosť malých a stredných podnikov za kľúčovú aktivitu každého národného hospodárstva.

Avšak je to kvalita podnikateľského prostredia, ktorá vytvára podmienky pre udržateľný ekonomický rast a zároveň predstavuje základnú podmienku rozvoja podnikania a konkurencieschopnosti krajiny v globálnom rozsahu (Vetráková, Potkány a Hitka, 2013).

Bekeris (2012) tvrdí, že práve makroekonomické faktory hrajú významnú úlohu pri tvorení podnikateľského prostredia. Vplyv týchto agregátov na kvalitu podnikateľského prostredia potvrdili už Brown a Ball (1967), z novších štúdií napr. Osakwe et al. (2015), Barakat, Elgazzar a Hanafy (2016). Vláda by sa mala snažiť vytvoriť také podmienky pre podnikateľské prostredie, ktoré bude stimulovať prílev kapitálu, tvorbu pracovných miest či zvyšovanie produktivity práce cez technologický pokrok. Zdravá ekonomika je fundamentálnou časticou kvality podnikateľského prostredia. Na druhej strane kvalitné podnikateľské prostredie je jednou z častí dlhodobého a udržateľného ekonomického rozvoja a rastu. Medzi tieto makroekonomické faktory môžeme zaradiť napr. ekonomický rast, mieru zdanenia, daňové stimuly, odpočítateľné položky, odpisy, úspory, spotrebu ekonomických agentov apod. (Viturka, 2010).

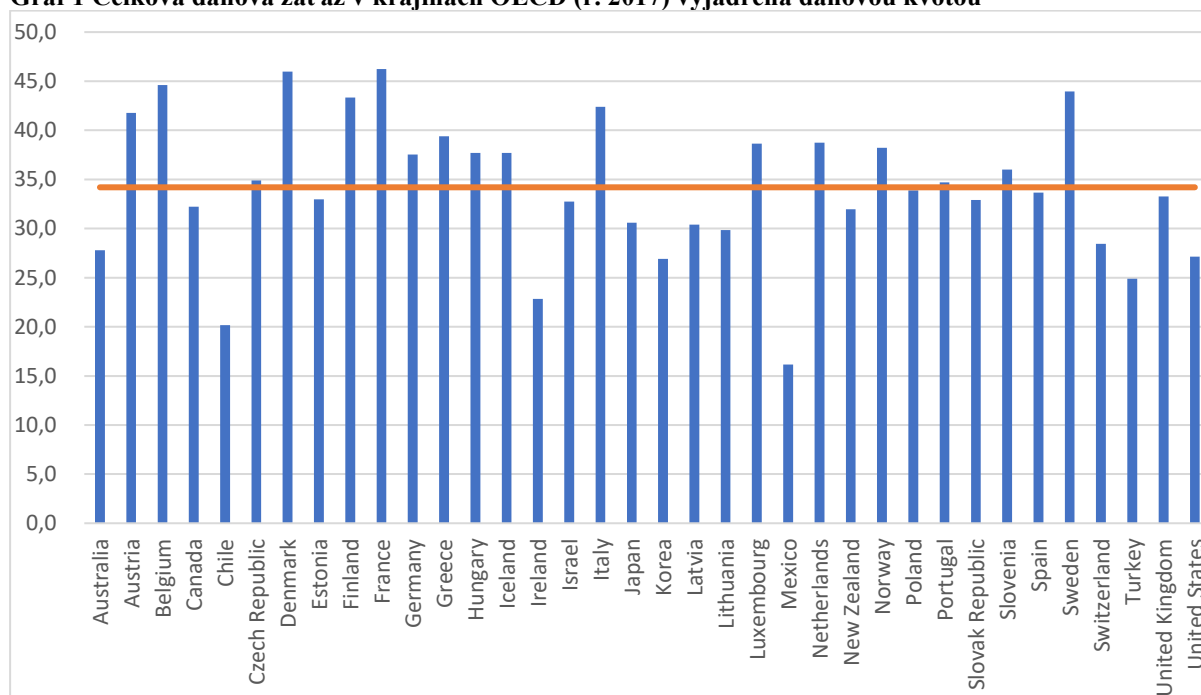
Hartman (1982) konštatuje, že kapitál predstavuje vysoko mobilný výrobný faktor, a preto by sa mali daňami z kapitálu zaoberať prinajmenšom tvorcovia hospodárskej politiky. Lee a Gordon (2005) potvrdili kvantifikovateľne najväčší negatívny vplyv zdanenia podnikov na ekonomický rast. Zhiyong (2011), resp. Janíčková a Baranová (2013) dokazujú, že zdanenie korporácií má vplyv na objem priamych zahraničných investícií a tie sú taktiež ovplyvnené aj ďalšou daňovou legislatívou. Asano (2010) odporúča krajinám znižovať mieru zdanenia korporácií v prípade rastúcej globálnej neistoty. Vysoká miera zdanenia korporácií má za výsledok nielen odliv priamych zahraničných investícií a s tým spojené znížené tempo ekonomického rastu, ale v konečnom dôsledku aj zvýšený tlak na rozpočtové charakteristiky (Quére et al. 2005). Taktiež Macek (2014) preukazuje výrazný negatívny dopad zdanenia na ekonomický rast vo vyspelých krajinách sveta.

Zdanenie práce a jeho dopad na ekonomický rast je komplexne opísaný v štúdií Macek (2015), kde je prostredníctvom dynamického modelu panelovej regresie na krajinách OECD preukázaný kvantifikovateľne najväčší negatívny dopad zdanenia práce (osobné dôchodkové dane a príspevky na sociálne zabezpečenie). Súvisí to predovšetkým vplyvu tohto typu zdanenia na tvorbu úspor a z dôvodu zvyšujúcich sa mzdových nákladov firiem (z dôvodu, že zamestnanci tlačia na nárast miezd na úroveň ako bola pred zavedením daní).

Vplyv spotrebných daní na ekonomický rast je taktiež negatívny, avšak tento typ zdanenia je charakteristický najmenšou mierou distorzie. V prípade majetkových daní môže byť ich dopad na rast pozitívny, ak dochádza k tomu, že v rámci celkového daňového mixu dochádza

k zvyšovaniu ich podielu, práve na úkor dôchodkových daní (Macek, 2015; Tosun a Abizadeh, 2005).

Graf 1 Celková daňová záťaž v krajinách OECD (r. 2017) vyjadrená daňovou kvótou

Zdroj: OECD iLibrary (2019)

Pre názornosť je uvedený Graf 1, reprezentujúci celkovú daňovú záťaž vyjadrenú daňovou kvótou ako základným ukazovateľom miery zdanenia, ktorý vyjadruje podiel celkových daňových príjmov k hrubému domácomu produktu. Priemerná úroveň daňovej kvóty bola na úrovni 34,2%. Tento graf dokumentuje význam zdanenia v jednotlivých krajinách OECD v zmysle vyššie uvedenej ekonomickej teórie.

II. Vládne výdavky a ekonomický rast

Z vyššie uvedeného je zrejmé, že existencia daní je mimo iné opodstatnená práve v súvislosti existencie verejného sektoru, ktoré je financovanými verejnými, resp. vládnymi výdavkami. Preto je možné konštatovať, že medzi jednotlivými fiškálnymi premennými je silný vzájomný vzťah.

Hoci ekonomicke teória nie je v tejto oblasti rozsiahla, empirické práce sa venujú tejto problematike v značnej miere.

Aschauer (1989) konštatuje, že vplyv fiškálnej politiky na ekonomický rast môže byť pozitívny aj negatívny v závislosti na celkovom nastavení daňového mixu a vládných výdavkov. Barro (1990), resp. Stokey a Rebelo (1995) hodnotili vplyv celkových vládných výdavkov na ekonomický rast. Dochádzajú k záveru, že vládne výdavky majú potenciál determinovať ekonomický rast aj u krajín nachádzajúcich sa v stálom stave.

Vplyv vládných výdavkov na ekonomický rast je negatívny u rozvinutých ekonomík, ktoré sú charakteristické rozsiahlym verejným sektorom z dôvodu plnenia základných úloh štátu (Schaltegger a Torgler, 2004). Oproti tomu v zmysle existencie Wágnerového zákona dochádza k tomu, že s rastom ekonomickej úrovne krajiny sa zvyšuje podiel verejného sektora na výstupe ekonomiky. Preto môžu jednotlivé krajiny disponovať diferencovanými veľkosťami verejného sektoru (Devarajan, Swaroop a Zou, 1996). Títo autori vo svojej analýze hodnotili výdavkovú stranu rozpočtu a rozdelili vládne výdavky na produktívne (vládne investície, výdavky na

zabezpečenie zdravotnej starostlivosti, výdavky na školstvo) a neproduktívne (sociálne zabezpečenie).

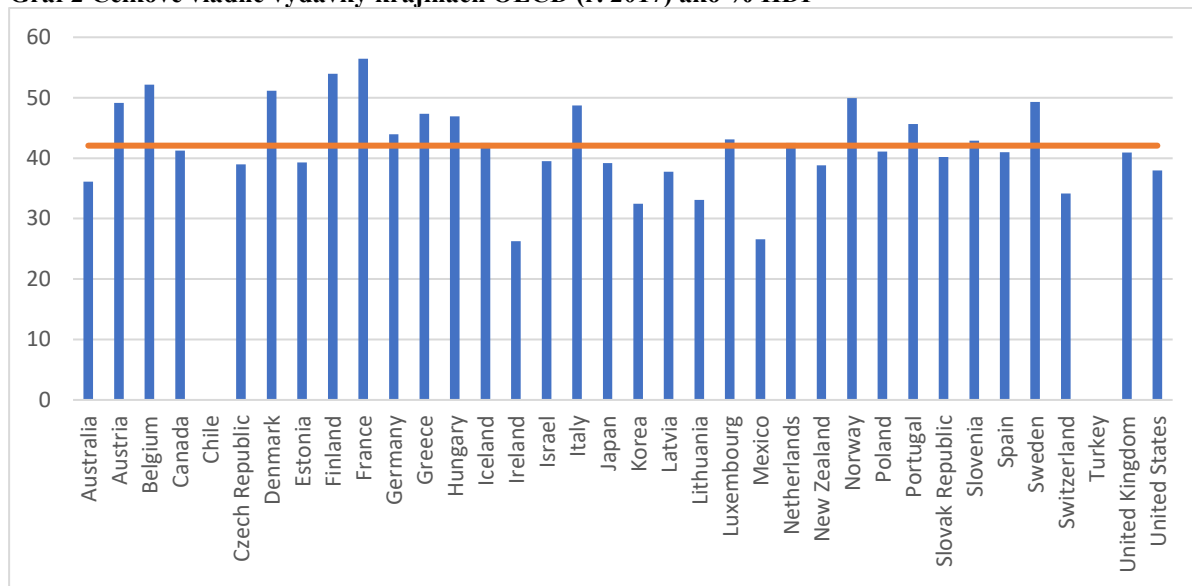
Afonso et al. (2005) tvrdia, že produktívne vládne výdavky sú dôležité pre dlhodobý ekonomický rast a môžu zvyšovať úroveň ľudského kapitálu či technologický pokrok. Z toho vyplýva, že neexistencia týchto produktívnych výdavkov by mohla z dlhodobého hľadiska problémová. Naopak zvýšenie podielu neproduktívnych vládnych výdavkov na celkových výdavkoch vedie k znižovaniu tempa ekonomického rastu. Za hlavný dôvod je možné označiť fakt, že neproduktívne vládne výdavky nezvyšujú produktivitu súkromného sektora a spravidla vedú k vyššej miere zdanenia (Barro, 1990).

Afonso et al. (2005) taktiež poukazujú na značnú nekonzistentnosť empirických prác hodnotiacich dopad jednotlivých typov vládnych výdavkov na ekonomický rast. Tvrdia, že hlavný dôvod vplyvu vládnych výdavkov na rast je podmienený efektívnosťou vynaloženia týchto zdrojov. Efektívnosťou vládnych výdavkov sa zaoberali aj Keefer a Knack (1997), kde efektívnosť využitia vládnych výdavkov, a teda aj ich dopad na ekonomický rast je závislý na miere korupcie v krajine.

Vyššie zmienená nekonzistentnosť môže byť spôsobená aj rozdielnymi metódami odhadu, resp. krajinami na ktorých boli analýzy uskutočňované. Sumárom však môžeme povedať, že vplyv neproduktívnych výdavkov na ekonomický rast je negatívny a produktívnych výdavkov je pozitívny (Drobiszová a Machová, 2015). Podľa Kneller, Bleaney a Gemmel (1999) je možné medzi neproduktívne výdavky zaradiť výdavky súvisiace so sociálnou starostlivosťou, kultúrou a náboženstvom. Produktívne výdavky delia do viacerých skupín, konkrétne výdavky na obranu a bezpečnosť, ochranu životného prostredia, infraštruktúru, všeobecné verejné veci, zdravie a vzdelávanie.

Vplyv vládnych výdavkov nemôže byť hodnotený izolovane, ale musí zohľadňovať aj spôsob ich financovania, t. j. prepojenosť na dane, ktoré sú ich hlavným zdrojom financovania. Inými slovami povedané – to akým spôsobom sa prejaví zmeny vládnych výdavkov a daní na ekonomickom raste, závisí predovšetkým na správaní sa ekonomických subjektov. Ekonomické subjekty môžu považovať zvýšenie svojho dôchodku prostredníctvom zvýšenia disponibilného dôchodku za trvalé (dlhodobopozitívny efekt na ekonomický rast) alebo dočasné, ak budú očakávať v budúcnosti nárast daní ako dôsledok zvyšujúcich sa výdavkov, vid' Barro (1974). Taktiež je nutné uvažovať v zmysle Lafferovej krivky, že nie každé zvýšenie daňovej sadzby automaticky znamená aj väčší zdroj financovania vládnych výdavkov (Laffer, 2004), a preto môže mať toto zvýšenie daní ešte výraznejší tlmiaci účinok.

Na tomto mieste je vhodné spomenúť empirické práce Kneller, Bleaney a Gemmel (1999), Izák (2011), Afonso a Jalles (2013). Tieto práce sa zhodujú na závere, že pre ekonomický rast sú najviac škodlivé neproduktívne vládne výdavky financované distorzívnymi daňami.

Graf 2 Celkové vládné výdavky krajinách OECD (r. 2017) ako % HDP

Zdroj: OECD iLibrary (2019)

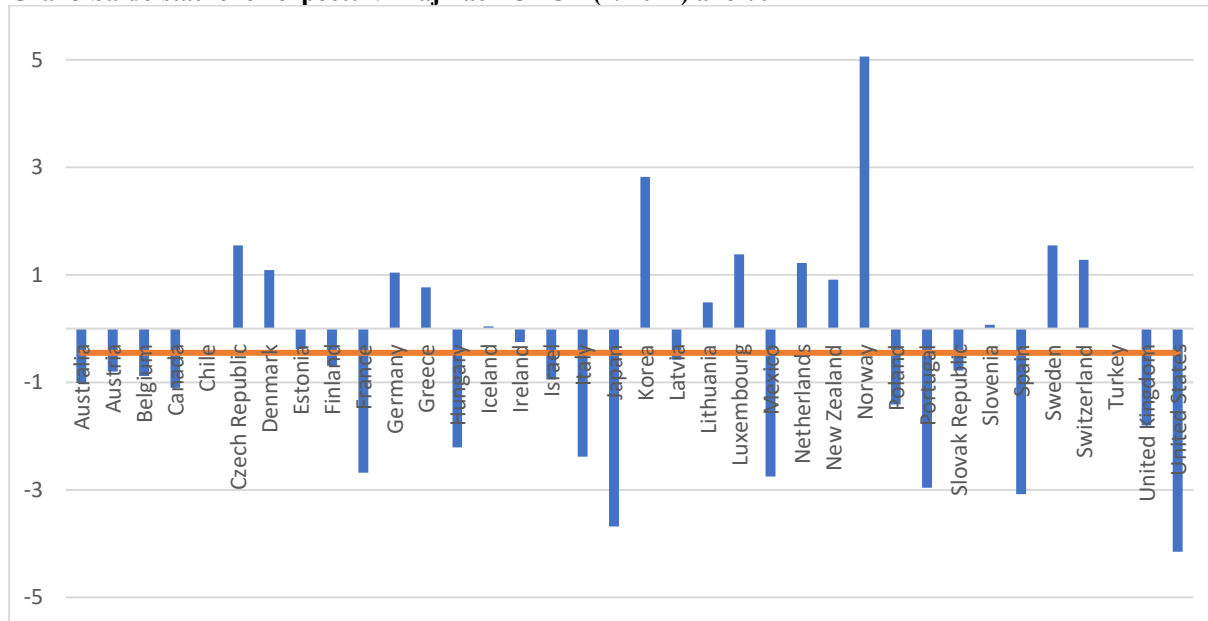
Graf 2 je opätovne uvedený z dôvodu názornosti významu analyzovanej problematiky v oblasti vládných výdavkov. Priemerná úroveň vládných výdavkov je 42,1%. Keď sa bližšie pozrieme na spojitost' s priemernou úrovňou daňovej záťaže (viď vyššie) je zrejmé, že krajiny s vyššou mierou verejných výdavkov sú charakteristické aj vyššou mierou zdanenia. V súlade teoretickými vymedzeniami vyššie ide predovšetkým o vyspelé, rozvinuté ekonomiky.

IV. Verejný dlh a ekonomický rast

Verejný dlh, teda akumulovaný štátny deficit, predstavuje ďalšiu z fiškálnych premenných, ktoré majú potenciál determinovať ekonomický rast. V súčasnosti práve v ekonomickej obci prevláda názor, že s vysokým verejným dlhom sú spojené vysoké náklady dlhu, obmedzený priestor na realizáciu aktívnej fiškálnej politiky či ekonomická nestabilita (Ostry et al., 2015). Existuje viacero ekonómov, ktorí sa danej problematike venujú. Avšak z hľadiska agregácie súčasného poznania a jeho overenia je možné uviesť prácu Murína (2016), ktorý prichádza k záverom, že ak chce vláda znížiť deficit štátneho rozpočtu a súbežne stimulovať rast, mala by sa zamerať na znižovanie platených úrokov z dlhu. Znižovanie úrovne sociálnych výdavkov nie je problematické z hľadiska dopadu na ekonomický rast, avšak za problémové sa javí znižovanie vládných a investičných výdavkov.

V rámci ďalšieho poznania dochádza o rozšírenie o verejný dlh v práci Murín (2018), kde autor prichádza k záverom, že lineárny dopad dlhu na ekonomický rast je negatívny. Pričom najviac negatívne pôsobí dynamika dlhu meraná vo forme jeho prvej diferencie. Z hľadiska štrukturálnej dekompozície dlhu autorovi vyplýva, že najviac škodlivý pre ekonomický rast je dlh v zahraničnej mene (dlhodobá pôžička alebo úver poskytnutý domácimi subjektami). Preto v oblasti doby splatnosti je vhodné presúvať dlh smerom ku krátkodobým inštrumentom.

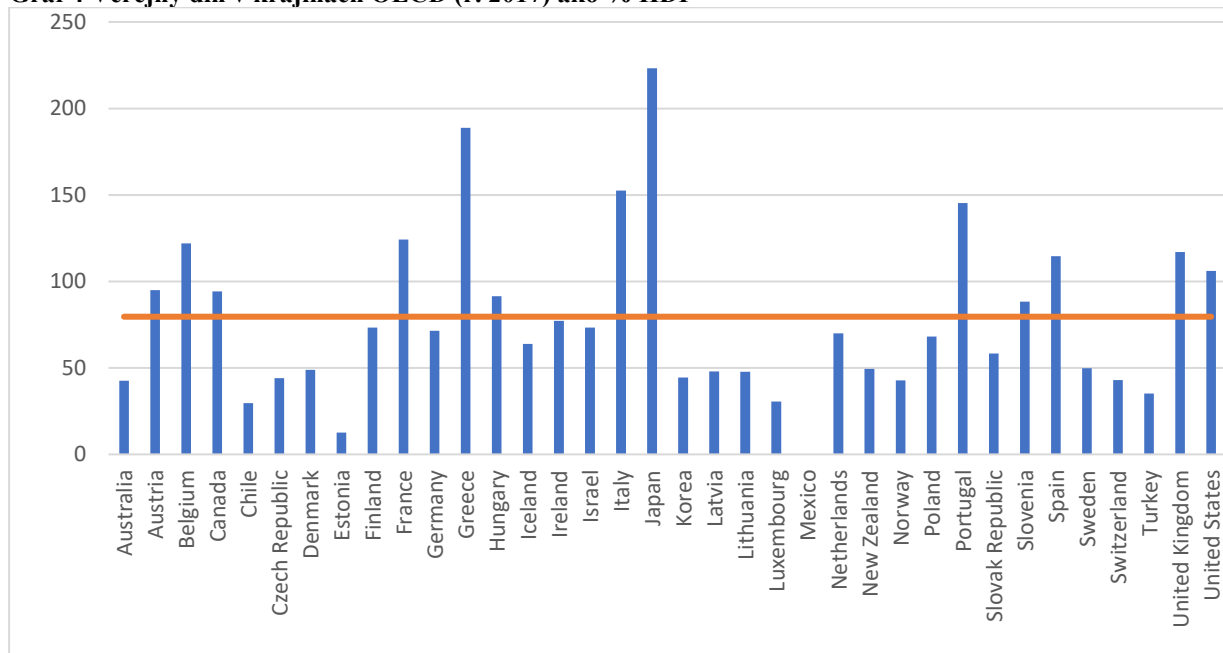
Graf 3 Saldo štátneho rozpočtu v krajinách OECD (r. 2017) ako % HDP

Zdroj: OECD iLibrary (2019)

Graf 3 sumarizuje saldo štátneho rozpočtu krajín OECD za rok 2017. Je zjavné, že aj napriek významnému ekonomickému rastu väčšina krajín hospodárila deficitne. Priemerná úroveň salda štátneho rozpočtu je -0,45%, Najvýraznejším deficitom sú charakteristické USA (-4,15%) a najväčší prebytok je možné vidieť u Nórska (+5,1%).

Graf 4 Verejný dlh v krajinách OECD (r. 2017) ako % HDP

Zdroj: OECD iLibrary (2019)

V súlade so základnými fiškálnymi ukazovateľmi je uvedená aj úroveň verejného dlhu, kde je zrejmé, že jeho priemerná úroveň je 79,6%, pričom absolútne najnižšou mierou zadlženia je charakteristické Estónsko (12,55 % HDP). Na tomto mieste je možné uviesť výsledky štúdie Afonso a Alves (2014), ktorí preukázali, že verejný dlh pôsobí negatívne na ekonomický rast od úrovne 128,75%, pričom po prekročení tejto úrovne má dlh stimulačný charakter.

IV. Záver

Fiškálna politika je elementárnou súčasťou hospodárskej politiky každého štátu. V rámci praktického vnímania fiškálnej politiky môžeme hovoriť o existencii daní, vládnych výdavkov či rozpočtového salda, resp. verejného dlhu. Správne nastavenie týchto atribútov je nevyhnutým predpokladom na dosahovanie cieľov hospodárskej politiky.

O tomto nastavení, resp. o dopadoch jednotlivých nástrojov fiškálnej politiky na ekonomický rast sa vedú rozsiahle diskusie. Avšak je potrebné si uvedomiť, každé hospodársko-politické rozhodnutie je charakteristické ako svojimi časovými oneskoreniami, tak aj svojimi limitmi (napr. vysoký podiel mandátorných výdavkov na celkových výdavkov). Tým sa môže aktívne zasahovanie do ekonomiky štátu značne zúžiť.

V poslednej dobe došlo k publikovaniu viacerých štúdií a článkov venujúcich sa práve problematike dopadu daní, vládnych výdavkov či verejného dlhu na rast. V radoch prípadov však sú tieto výsledky nekonzistentné a neposkytujú ucelený prehľad na túto problematiku. Práve preto bolo cieľom tohto príspevku poskytnúť komplexný prehľad interakcie fiškálnej politiky a ekonomického rastu, ktorý bude predstavovať teoretickú základňu ďalšieho výskumu autora.

Z rozsiahlej rešerše literatúry je zrejmé, že v prípade zdanenia existuje zhoda na prevažne negatívnom dopade na ekonomický rast. To ktoré dane sú pre ekonomický rast najviac škodlivé, spravidla záleží na miere a veľkosti distorzného efektu, ktorým sú dane charakteristické. Preto je dopad nepriamych daní na ekonomický rast menej škodlivý, ako je tomu v prípade daní priamych. Pri hodnotení vládnych výdavkov je dopad závislý na ich konkrétnej štruktúre a na tom, ako sú tieto výdavky efektívne využívané. Zároveň je potrebné hodnotiť, z akých zdrojov sú tieto výdavky financované. Ako najviac škodlivé pre ekonomický rast sa javia neproduktívne výdavky (sociálna starostlivosť) financujúce distorznými daňami. Verejný dlh je spravidla pre ekonomický rast škodlivý, avšak do určitej úrovne môže mať na ekonomický vývoj pozitívny vplyv. Zdá sa, že okrem veľkosti verejného dlhu záleží aj na jeho štruktúre. Ako najviac problémový sa javí dlh vo forme dlhodobej pôžičky poskytnutý domácimi subjektami v zahraničnej mene.

Ďalší výskum autora tohto príspevku bude smerovať k aktualizácii a modifikácii World Tax Indexu pri jeho využití v rámci interakcie fiškálnej politiky a ekonomického rastu.

Literatúra

Afonso, A., Alves, J. (2014). The Role of Government Debt in Economic Growth. *Lisboa School of Economics and Management*, Working Paper No. 16/2014.

Afonso, A., Jalles, J. (2013). Fiscal Composition and Long-Term Growth. *European Central Bank*, Working Paper No. 1518.

Afonso A. et al. (2005). Quality of Public Finances and Growth. *European Central Bank*, Working Paper No. 438.

Arnold, J. (2008). Do Tax Structures Affects Aggregate Economic Growth? Empirical Evidence from a Panel of OECD Countries. *OECD Economic Department*, Working Paper No. 643.

Asano, T. (2010). Optimal Tax Policy and Foreign Direct Investment under Ambiguity. *Journal of Macroeconomics*, 32(1), 185-200.

Aschauer, D. (1989). Is Public Expenditure Productive? *Journal of Monetary Economics*, 23(2), 177-200.

- Auerbach, A., Hines, J. (2001) Taxation and Economic Efficiency. *National Bureau of Economic Research*, Working Paper No. 8181.
- Barakat, R., Elgazzar, M., Hanafy, H. (2016). Impact of Macroeconomic Variables on Stock Markets: Evidence from Emerging Markets. *International Journal of Economics and Finance*, 8(1), 195-207.
- Barro, R. J. (1974). Are Government Bonds Net Wealth? *Journal of Political Economy*, 82(6), 1095-1117.
- Barro, R. (1990). Government Spending in a Simple Model of Endogenous Growth. *Journal of Political Economy*, 98(5), 103-117.
- Brown, P., Ball, R. (1967). Some Preliminary Findings on the Association between the Earnings of a Firm, Its Industry and the Economy. *Journal of Accounting Research*. 5(1), 55-77.
- Czarniewski, Slawomir (2016). Small and Medium-Sized Enterprises in the Context of Innovation and Entrepreneurship. *Polish Journal of Management Studies*, 13(1), 30-39.
- Bekeris, R. (2012). The Impact of Macroeconomic Indicators upon SME'S Profitability. *Ekonomika*, 91(3), 117-128.
- Dar, A., Amirkhalkhali, S. (2002). Government Size, Factor Accumulation, Total Factor Productivity and Economic Growth: Evidence from OECD Countries. *Journal of Political Modeling*, 24(7), 679-692.
- Devarajan, S., Swaroop, V., Zou, H. (1996). The Composition of Public Expenditure and Economic Growth. *Journal of Monetary Economics*, 37(2), 1873-1295.
- Drobiszová, A., Machová, Z. (2015). Vliv fiskální politiky na ekonomický růst v zemích OECD. *Politická ekonomie*, 63(3), 300-316.
- Dubravská, M. et al. (2015). Interenationalization of Entrepreneurship – Motivating Factors: Case Study of the Slovak Republic. *Acta Polytechnica Hungarica*, 12(5), 121-133.
- Engliš, K. (1926). Státní finanční soustava. *Obzor národohospodářský*, 26, 513-520.
- Engliš, K. (1924). *Národní hospodářství (příručka)*. Brno: Fr. Borový.
- Hartman, D. (1982). Tax Policy and Foreign Direct Investment in the United States. *National Bureau of Economic Research*, Working Paper No. 967.
- Chládková, H. (2015). Selected Approaches to the Business Environment Evaluation. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 63(2), 515-523.
- Izák, V. (2011). Vliv vládních výdajů a daní na ekonomický růst. *Politická ekonomie*, 59(2), 147-163.
- Janíčková, L., Baranová, V. (2013). Vliv efektivních daňových sazeb a jejich komponent na přímé zahraniční investice – případ členských zemí EU. *Politická ekonomie*, 61(2), 209-228.
- Kabinga, M. (2015). Established Principles of Taxation. *Centre for Social Concern in Eastern Africa*, Working Paper No. 5.
- Keefer P., Knack, S. (1997). Why Don't Poor Countries Catch Up? A Cross-National Test of Institutional Explanation. *Economic Inquiry*, 35(3), 590-602.
- King, R., Rebelo, S. (1990). Public Policy and Economic Growth: Developing Neoclassical Implications. *National Bureau of Economic Research*. Working Paper No. 3338.
- Kliková, K., Kotlán, I. a kol. (2019). *Hospodářská a sociální politika*. 5. vyd. Ostrava: Vysoká škola sociálně správní.

- Kotlán, I., Nemeč, D., Machová, Z. (2019). Právni nejistota v daňové oblasti a její dopady na nabídku práce v České republice. *Politická ekonomie*, 67(4), 371-384.
- Kneller, R., Bleaney, M., Gemmell, N. (1999). Fiscal Policy and Growth: Evidence from OECD Countries. *Journal of Public Economics*, 74(2), 171-190.
- Laffer, A. (2004). The Laffer Curve: Past, Present, and Future. *Heritage Foundation Backgrounder*, Working Paper.
- Lanaspa, L., Pueyo, F., Sanz, F. (2008). Foreign Direct Investment, Industrial Location and Capital Taxation. *The Annals of Regional Science*, 42(2), 413-423.
- Lee, Y., Gordon, R. (2005). Tax Structure and Economic Growth. *Journal of Public Economics*, 89(5), 1027-1043.
- Macek, R. (2015). Vplyv jednotlivých typov daní na ekonomický rast v krajinách OECD: dynamická panelová regresia. *Ekonomický časopis*, 63(7), 718-736.
- Macek, R. (2014). The Impact of Taxation on Economic Growth: Case Study of OECD Countries. *Národohospodársky obzor*, 14(4), 309-328.
- Machová, Z., Kotlán, I., Skalka, P. (2018). Tax Canons and their Measures: Challenges for Future Research. In: Nálepová, V. (ed.) *Proceedings of the International Scientific Conference ECONOMIC AND SOCIAL POLICY*. Ostrava: VŠSS, 195-206.
- Matei, G., Parvu, D. (2009). The Prospects of the Corporate Taxation Agreement in the European Union. *Theoretical and Applied Economics*. Discussion Paper.
- Murín, M. (2018). Vplyv verejného dlhu a jeho štruktúry na ekonomický rast vybraných vyspelých krajín. *Politická ekonomie*, 66(2), 179-200.
- Murín, M. (2016). Vplyv fiškálneho deficitu na ekonomický rast. *Politická ekonomie*, 64(2), 176-192.
- OECD (2014). *Adressing the Tax Challenges of the Digital Economy*. Paris: OECD.
- Osakwe, N. et al. (2015). SMES Growth in the Czech Republic: Some Macroeconomic Perspectives. *Acta Universitatis Agriculturae Et Silviculturae Mendelianae Brunensis*, 63(6), 2077-2084.
- Ostry, J. et al (2015). When Should Public Debt Be Reduced? *International Monetary Fund*, Working Paper No. SDN/15/10.
- Richardson, J., Hildreth, B. (1999). Economic Principles of Taxation. In: Hildreth, B., Richardson, J. (ed.) *Handbook of Taxation*. New York: CRC Press, 29-50.
- Quére, A. et al. (2005). How Does FDI React to Corporate Taxation? *International Tax and Public Finance*, 12(5), 583-603.
- Schaltegger, Ch., Torgler, B. (2004). Growth Effects of Public Expenditure on the State and Local Level: Evidence from a Sample of Rich Governments. *Center for Research in Economics, Management and the Arts*, Working Paper No. 16.
- Smith, A. (1958). *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. Praha: SNPL.
- Stokey, L., Rebelo, S. (1995). Growth Effects of Flat-Rate Taxes. *Journal of Political Economy*, 103(3), 519-550.
- Szarowska, I. (2010). Changes in Taxation and Their Impact on Economic Growth in the European Union. *Munich Personal RePEc Archive*, Working Paper. No. 32354.

Tosun, M., Abizadeh, S. (2005). Economic Growth and Tax Components: An Analysis of Tax Changes in OECD. *Applied Economics*, 37(19), 2251-2263.

Vetráková, M., Potkány, M., Hitka, M. Outsourcing of Facility Management. *E a M: Ekonomie a Management*, 16(1), 80-92.

Viturka, M. (2010). Kvalita podnikatelského prostředí, regionální konkurenceschopnost a strategie regionálního rozvoje České republiky. Praha: Grada Publishing.

Xing, J. (2011). Does Tax Structure Affect Economic Growth? Empirical Evidence from OECD Countries. *Oxford University Centre for Business Taxation*, Working Paper No. 11/20.

Zhiyong, A. (2011). Taxation and Foreign Direct Investment (FDI): Empirical Evidence from a quasi-ex-periment in China. *International Tax and Public Finance*, 19(5), 1-17.

